

Վահե ԵՆԳԻԲԱՐՅԱՆ

Իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Նելլի ՏԵՐ-ԹՈՐՈՍՅԱՆ

ՀՀ հայրուկ քննչական ծառայության

իրավական ապահովման և արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ

ՎԱՐՈՒՅՑԹ ԻՐԱՎԱՆԱՅՆՈՂ ՄԱՐՄԵԻ ԿՈՂՄԻՑ ԱՆՁԻ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԱՆՁԵՈՆՄԽԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍԱՏՄԱՆԱՓԱԿՄԱՆ ԻՐԱՎԱՉԱՓՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՏԱՐՅԵՐ

2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 25-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքը կարող է սահմանափակվել միայն օրենքով՝ պետական անվտանգության, **հանցագործությունների կանխման կամ բացահայտման**, հասարակական կարգի, առողջության և բարոյականության կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով:

Վերոգրյալ իրավանորմի ձևակերպումից միարժեքորեն բխում է, որ ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքը բացարձակ չէ, այսինքն՝ ենթակա է սահմանափակման, եթե **ա)** սահմանափակումը նախատեսված է օրենքով և **բ)** սահմանափակումը հետապնդում է պետական անվտանգության, **հանցագործությունների կանխման կամ բացահայտման**, հասարակական կարգի, առողջության և բարոյականության կամ այլոց հիմնական իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակ:

Այսինքն՝ բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող իրավական ակտով ամրագրվել է ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիության իրավունքն առանձին դեպքերում սահմանափակելու հնարավորությունը՝ ելնելով հանրային շահի պաշտպանության կարևորությունից:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ, 63-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 3-րդ և 4-րդ, 65-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ կետերի համաձայն՝ տուժողը, կասկածյալը, մեղադրյալը և վկան պարտավոր են քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի պահանջով ենթարկվել քննման, փորձաքննության, բժշկական ստուգման, մատնադրոշման, լուսանկարման, ինչպես նաև տալ նմուշներ՝ համեմատական հետազոտման համար:

Սակայն վերոնշյալ նորմերն ունեն դեկլարատիվ (հռչակագրային) բնույթ, այսինքն՝ օրենսդրորեն ամրագրված է համապատասխան սուբյեկտների կողմից քննման, փորձաքննության ենթարկվելու, նմուշներ տալու պարտականությունը, սակայն պարտականության կատարումն ապահովող պրեկենտիվ, այն է՝ պատասխանատվություն նախատեսող նորմը բացակայում է:

Ստացվում է, որ տուժողի, վկայի, կասկածյալի կամ մեղադրյալի կողմից օրենքով ամրագրված պարտականության չկատարումը չի առաջացնում որևէ իրավական հետևանք՝ արդյունքում ստեղծելով փակուղային իրավիճակ և խոչընդոտելով քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից քրեական գործի բազմակողմանի, օբյեկտիվ և լրիվ քննություն իրականացնելու օրենսդրո-

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2019 9 - 10 (243-244)

ԴԱՏԱԿԱՆ Իշխանություն

րեն ամրագրված պարտականության պատշաճ իրականացմանը:

Ուստի, համապատասխան պարտականության կատարումից խուսափելու համար պատասխանատվություն սահմանող իրավանորմի նախատեսումն անհրաժեշտություն է՝ բացառելու տուժողի, վկայի, կասկածյալի կամ մեղադրյալի կողմից կամընտրություն դրսևորելու որևէ հնարավորություն:

Չննությունը, քննումը, համեմատական հետազոտության համար նմուշների ստացումը դասվում են այն քննչական գործողությունների շարքին, որոնք հիմնված են դիտման մեթոդի վրա¹: Ընդ որում՝ «համեմատական հետազոտման նմուշ» հասկացության վերաբերյալ իրավաբանական գրականությունում տարբեր տեսակետներ կան: Իհարկե, յուրաքանչյուր հրատարակված սահմանում պարունակում է համեմատական հետազոտման նմուշի հասկացության ճիշտ ընկալման համար հիմնական բնութագրումներ²: Թերևս, ոչ բոլոր առաջարկված սահմանումներին կարելի է համաձայնել:

Համեմատական հետազոտման նմուշ ասելով՝ հասկացվում է. «...նյութական օբյեկտ, որն անկասկած սերում է այլ օբյեկտից և հանդիսանում է նրա մասը կամ արտացոլում է նրա հատկությունները, որն արացվում է հատուկ հետազոտությունների կատարման համար, ճանաչվող օբյեկտի սեռային (խմբային) պատկանելության վերականգնման և ինքնության ճանաչման նպատակով, ինչպես նաև քննվող հանցագործության այլ հանգամանքների վերականգնման համար»³:

Մեկ այլ սահմանման համաձայն. «Նմուշներն առարկաներ են, որոնք սրեղծվել կամ փոփոխվել են իրենց նպատակների շնորհիվ և եղանակին մասն չևով և հենց այդ օբյեկտի ազդեցության ներքո»⁴:

Գրեթե բոլոր սահմանումներում տրված է նմուշի գլխավոր ատրիբուտը՝ համեմատական հետազոտության հա-

մար անհրաժեշտ հատկանիշների առկայությունը նմուշում: Անկախ նրանից՝ դրանք ստեղծվել են, թե ստացվել են այլ օբյեկտից, նմուշը պետք է իր մեջ պարունակի համեմատության համար բավարար և օգտակար տվյալներ՝ իդենտիֆիկացիայի խնդիրների իրականացման համար:

Այնուամենայնիվ, մենք հակված ենք կարծելու, որ անկախ համեմատական հետազոտման նմուշի տարաբնույթ սահմանումներից, համեմատական հետազոտման նմուշը նյութական առարկա, օբյեկտ է, որն ինչպես որակական, այնպես էլ քանակական առումով պիտանի է համեմատական հետազոտում իրականացնելու համար⁵:

Քրեական գործ հարուցելու հարցի լուծման, ինչպես նաև քննության հետագա փուլերի համար նմուշների ստացման կարևոր նշանակությամբ է, թերևս, պայմանավորված ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 1-ին ենթակետում և 57-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետում կատարված փոփոխությունները, համաձայն որի՝ քննիչին և հետաքննության մարմնին իրավունք վերապահվեց մինչև քրեական գործ հարուցելը նախապատրաստվող նյութերով նաև հետազոտման համար վերցնել նմուշներ:

Այս տեսանկյունից հատկանշական է ՀՀ քրեական դատավարության նոր օրենսգրքի նախագծի (այսուհետև՝ Նախագիծ) իրավակարգավորումները: Մասնավորապես, Նախագծի 254-րդ հոդվածով կարգավորվում է փորձաքննության համար նմուշներ ստանալու կարգը, տեսակները, միջոցառում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի հետազոտման համար նմուշներ ստանալը համարում է առանձին քննչական գործողություն, որին նվիրված է առանձին գլուխ (Գլուխ 36):

Սակայն Նախագիծը հետազոտման համար նմուշների ստացումն առանձին քննչական գործողություն չնախատեսե-

լով՝ չի բացառում նաև քննչական գործողության ընթացքում փորձաքննության համար նմուշ ստանալը: Այսինքն՝ չնայած այն հանգամանքին, որ Նախագծով հետազոտման կամ փորձաքննության համար նմուշ ստանալու համար առանձին քննչական գործողություն նախատեսված չէ, այնուամենայնիվ քննիչն իրավունք ունի ցանկացած քննչական գործողության ընթացքում վերցնելու փորձաքննության համար նմուշներ՝ բացառությամբ մարդուց ստացվող նմուշների: Չնայած Նախագծով ուղղակիորեն սահմանված չէ, բայց ենթադրվում է, որ քննիչը մարդուց նմուշներ կարող է ստանալ միայն փորձագետի մասնակցության դեպքում կամ էլ մարդուց նմուշներ կարող է ստանալ միայն փորձագետը, հակառակ դեպքում մարդուց նմուշների ստացումը ևս թույլատրելի կլիներ քննչական գործողությունների ընթացքում:

Այսպես, համաձայն Նախագծի 32-րդ գլխի դրույթների՝ մինչև փորձաքննություն նշանակելը կամ դրա կատարման ընթացքում քննիչը կամ նրա հանձնարարությամբ փորձագետը իրավասու է վերցնել մարդու, դիակի, կենդանու, նյութի կամ այլ օբյեկտի հատկությունները բնութագրող նմուշներ, եթե դրանք անհրաժեշտ են փորձաքննության կատարման համար: Նմուշ կարող են լինել արյունը, սերմնահեղուկը, մազը, եղունգների կտրվածքները, մաշկի մանրադիտակային քերվածքները, թուքը, քրտինքը և այլ արտաթորանքները, մաշկի գծանախշերի դրոշմը, ատամների և վերջավորությունների կաղապարները, ձեռագիրը, ստորագրությունը, մարդու հնտությունն արտահայտող այլ նյութերը, ձայնագրությունը, պատրաստի արտադրանքի, հումքի, նյութերի փորձնական նմուշները, զենքը, պարկուճը, զնդակը, փամփուշտը, այլ նյութերը և առարկաները:

Փորձաքննության համար նմուշ ստանալու մասին որոշումը կայացնում է քննիչը: Այդ որոշման մեջ պետք է նշվեն նմուշ ստացող անձի անունը, ազգանունը

և պաշտոնը, եթե նմուշը ստացվում է անձից, ապա նրա անունը, ազգանունը և կարգավիճակը, եթե նմուշը ստացվում է նյութից կամ այլ օբյեկտից, ապա դրա գտնվելու վայրը և դրա մասին այլ վերաբերելի տվյալներ, ստացման ենթակա նմուշի տեսակը, չափը կամ քանակը, եթե նմուշը ստացվում է անձից, ապա նմուշ հանձնելու համար նրա ներկայանալու տեղը և ժամանակը, նմուշը ստանալու նպատակը:

Քննիչն անձին հրավիրում է իր մոտ կամ գնում է նրա գտնվելու վայրը, ստորագրությամբ ծանոթացնում է նրան նմուշ ստանալու մասին որոշմանը և բացատրում նրա իրավունքներն ու պարտականությունները: Բացի փաստաթղթերից՝ մյուս նմուշները փաթեթավորվում և կնքվում են: Փորձաքննության համար նմուշ ստանալու մասին կազմվում է արձանագրություն, որում նաև նկարագրվում են ստացված նմուշները: Ստացված նմուշները պատշաճ փաթեթավորվում են, կնքվում և կցվում արձանագրությանը:

Հիմք ընդունելով քննարկվող քննչական գործողությունների արդյունքում ձեռք բերված ապացույցների կարևորությունը՝ կարծում ենք՝ գործող օրենսդրական կարգավորումների կիրառելիությունն ապահովելու նպատակով անհրաժեշտ է ՀՀ քրեական օրենսգրքում կատարել լրացում՝ 339.1-րդ հոդվածի տեսքով, որը կունենա հետևյալ վերտառությունը՝ «Քննման, փորձաքննության, բժշկական ստուգման ենթարկվելուց, լուսանկարման, մատնադրոշման կամ համեմատական հետազոտման համար այլ նմուշներ տալուց հրաժարվելը»:

Ցանկալի կանխարգելիչ արդյունք ունենալու նպատակով առաջարկվում է սահմանել խրախուսական նորմ բոլոր այն դեպքերի համար, երբ նախաքննության ընթացքում մինչև քրեական գործի վարույթը կարճելու մասին որոշում կայացնելը կամ դատական քննության ընթացքում մինչև դատարանի կողմից դատական ակտ կայացնելը տուժողը,

վկան, կասկածյալը կամ մեղադրյալը կամավոր ներկայացրել է նմուշները, մատնադրոշմները, լուսանկարվել է կամ կամավոր ենթարկվել է քննման, փորձաքննության, բժշկական ստուգման, և ողջամտորեն ենթադրելի է, որ ժամանակին ներկայացված նմուշները, մատնադրոշմները, լուսանկարները կամ բժշկական ստուգման արդյունքները չեն կորցրել քրեական գործի քննության համար նշանակությունը:

Նախատեսվող խրախուսական նորմը կիրառվելու է միայն երկու պայմանների միաժամանակյա առկայության դեպքում: Մասնավորապես՝ միայն կամովին նմուշներ, մատնադրոշմներ ներկայացնելը, լուսանկարվելը կամ քննման, փորձաքննության, բժշկական ստուգման ենթարկվելը բավարար չեն քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու համար: Անհրաժեշտ է նաև դրանց՝ քրեական գործի քննության համար նշանակությունը կորցրած չլինելու պայմանի բավարարումը:

Բացի ՀՀ քրեական օրենսգրքից, անհրաժեշտ է լրացում կատարել նաև ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում՝ ամրագրելով ֆիզիկական ուժի գործադրման հիմքերը և պայմանները: Մասնավորապես՝ կարծում ենք, որ համապատասխան հողվածը պետք է ունենա հետևյալ բովանդակությունը՝

«1. Վարույթն իրականացնող մարմինը որպես բացառիկ միջոց գործադրում է ֆիզիկական ուժ սույն օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում և կարգով, այնքանով, որքանով դա անհրաժեշտ է քննման, փորձաքննության ենթարկվելու կամ նմուշներ տալու պարտականության կատարումն ապահովելու համար, եթե ոչ ուժային միջոցներով այդ պարտականությունների կատարումը հնարավոր չէ ապահովել:

2. Հարկադրաբար ստացված քննման, փորձաքննության արդյունքները, համեմատական հետազոտության համար նմուշները քրեական դատավարությու-

նում ապացուցման նպատակով կարող են օգտագործվել, եթե քննման, փորձաքննության արդյունքների, համեմատական հետազոտության համար նմուշների ստացման ընթացքը տեսաձայնագրառվել է:

3. Վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր է ձգտել, որ ֆիզիկական ուժի գործադրման արդյունքում պատճառվող վնասը հասցվի նվազագույնի:»:

Աներկբա է, որ անհրաժեշտ է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում նաև ամրագրել վարույթն իրականացնող մարմնի պարտականությունը՝ անձին նախագուշացնելու քննմանը, փորձաքննության ենթարկվելու կամ նմուշներ տալու պարտականությունը չկատարելու դեպքում քննումը, փորձաքննությունը կամ նմուշներ ստանալը հարկադրաբար կատարելու մասին, ինչպես նաև պարզաբանելու քննման, փորձաքննության ենթարկվելու կամ նմուշներ տալու պարտականությունը չկատարելու դեպքում նախատեսված պատասխանատվության մասին:

Քննմանը, փորձաքննությանը ենթարկվելուց կամ նմուշներ տալուց հրաժարվելու դեպքում վարույթն իրականացնող մարմինը պետք է կազմի արձանագրություն, որտեղ պետք է նշվի քննչական գործողություններին մասնակցելու պարտականությունը կատարելուց անձի հրաժարվելու մասին:

Բացի դրանից՝ վարույթն իրականացնող մարմնին համապատասխան օրենսդրական փոփոխությունների ուժով հնարավորություն կընձեռվի հանձնարարել հետաքննության մարմնի աշխատակցին աջակցելու՝ քննումը, փորձաքննությունը հարկադրաբար կատարելուն կամ նմուշը հարկադրաբար ստանալուն, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում ներգրավել մասնագետի:

Հարկ է նկատել, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 63-րդ հոդվածի 5-րդ մասի 3-րդ և 65-րդ հոդվածի 4-րդ մասի 3-րդ կետերում համեմատական

հետազոտման համար այլ նմուշներ ներկայացնելու պարտականություն չնախատեսելն օրենսդրական բաց է, ուստի այն լրացնելու նպատակով առաջարկվում է կատարել համապատասխան լրացում, մասնավորապես՝ կասկածյալի և մեղադրյալի համար նախատեսել նաև համեմատական հետազոտման համար այլ նմուշներ ներկայացնելու պարտականություն, որը բխում է քրեական գործով վարույթի հնարավոր արգելակումը բացառելու օբյեկտիվ անհրաժեշտությունից:

Առաջարկվող կարգավորումների ընդունումը բխում է նաև միջազգային փորձի ուսումնասիրությունից:

Մասնավորապես, Ռուսիայի քրեական դատավարության օրենսգրքի⁶ 245-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ եթե անձը հրաժարվում է կամավոր հանձնել կենսաբանական նմուշներ, ապա քննիչ-դատավորը կամ քրեական վարույթն իրականացնող անձի միջնորդությամբ դատավորն իրավունք ունի քննիչին, դատախազին թույլատրել կենսաբանական նմուշները վերցնել հարկադրաբար:

Ղազախստանի քրեական դատավարության օրենսգրքի⁷ 268-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ կասկածյալից, մեղադրյալից նմուշներ կարելի է վերցնել հարկադրաբար: Նույն հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ տուժողից և վկայից նմուշ կարելի է վերցնել միայն նրանց համաձայնությամբ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ նմուշ վերցնելը պահանջում է կասկածյալը, մեղադրյալը՝ իրենց քրեական իրավախախտում կատարելու մեջ մերկացնող ցուցմունքները ստուգելու նպատակով, ինչպես նաև նմուշներ վերցնելու անհրաժեշտությունը պայմանավորված է վեներական կամ այլ վարակիչ հիվանդություններն ախտորոշելու համար, եթե նման ախտորոշումը գործի լուծման համար ունի նշանակություն: Նշված դեպքերում տուժողից, վկայից հարկադրաբար նմուշներ վերցնելը կատարվում է միայն դատախազի թույլտվությամբ կամ դատարանի որոշմամբ:

ԱՄՆ Գերագույն դատարանը «Maryland v. King»-ի գործով⁸ նշել է, որ հանցագործության բացահայտման հանրային շահը գերակա է անձի մասնավոր շահից, հետևաբար՝ անձի նկատմամբ հարկադրանք կիրառելը նմուշներ ստանալու նպատակով չի կարող համարվել հակասահմանադրական:

Իսրայելի քրեական օրենսգրքի⁹ 241-րդ հոդվածի համաձայն՝ եթե անձը պարտավոր է ցուցմունք տալ կամ ներկայացնել այլ ապացույցներ դատավարության ընթացքում, սակայն հրաժարվում է դա իրականացնելուց, ապա նա պատժվում է մինչև 2 տարի ժամկետով: Որպես այլ ապացույց ներկայացնելուց հրաժարվել է համարվում նաև փորձաքննության համար նմուշներ չտալը:

Լատվիայի քրեական օրենսգրքի¹⁰ 262.1-րդ հոդվածով պատասխանատվություն է նախատեսված ալկոհոլի, թմրամիջոցի, հոգեմետ նյութի, թունանյութերի կամ այլ թմրեցնող նյութերի հայտնաբերմանն ուղղված փորձաքննություն անցնելուց հրաժարվելու համար:

Ռուսաստանի Դաշնության քրեական օրենսգրքի¹¹ 308-րդ հոդվածով պատասխանատվություն է նախատեսված վկայի կամ տուժողի կողմից ցուցմունք տալուց հրաժարվելու կամ տուժողի՝ քննմանը մասնակցելուց հրաժարվելու, փորձաքննության անցկացումից խուսափելու կամ համեմատական հետազոտության համար ձեռագրի կամ այլ փորձանմուշներ տրամադրելուց հրաժարվելու համար:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը արտահայտել է հետևյալ իրավական դիրքորոշումը՝ անձի՝ իր դեմ ցուցմունք չտալու իրավունքը չի տարածվում այնպիսի նյութերի ձեռքբերման վրա, որոնք կարող են ստացվել **հարկադիր** լիազորությունների միջոցով, և որոնք գոյություն ունեն կասկածյալի կամքից անկախ, ինչպիսիք են՝ շնչառության, արյան, մեզի, մարմնական հյուսվածքների նմուշները¹²:

ՀՀ քրեական օրենսգրքում առաջարկվող լրացումը, այն է՝ քննման, փորձաքննության, բժշկական ստուգման ենթարկվելուց, լուսանկարման, մատնադրոշման կամ համեմատական հետազոտման համար այլ նմուշներ տալուց հրաժարվելու համար պատասխանատվություն նախատեսող նորմ, կարծում ենք՝ պետք է բովանդակի խիստ բնույթ ունեցող սանկցիա, որը պայմանավորված է արարքի՝ հանրային վտանգավորության բարձր մակարդակով, ուստի, հարկ է ապահովել քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու անխուսափելիության սկզբունքի իրացման համար անհրաժեշտ նախադրյալներ՝ բացառելու համար պարտականության կատարումից հրաժարվելու հնարավոր դեպքերը:

Այսինքն՝ հանցագործը, օրինակ, բռնաբարության գործով հասկանալով, որ նմուշ կարող է ունենալ վճռորոշ նշանակություն, և հրաժարվելով նմուշներ տալու պարտականությունից, պետք է հստակ գիտակցի, որ նմուշներ տալու պարտականության կատարումից հրաժարվելիս անգամ չի ազատվելու ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված պատժից:

Առաջարկվող կարգավորումը, անշուշտ, կունենա կանխարգելիչ նշանակություն՝ նպաստելով մի կողմից՝ քննման, փորձաքննության, բժշկական ստուգման ենթարկվելուց, լուսանկարման, մատնադրոշման կամ համեմատական հետազոտման համար այլ նմուշներ տալուց խուսափելու դեպքերի կրճատմանը, մյուս կողմից՝ քրեական վարույթն իրականացնող մարմինների կողմից քրեական դատավարության օրենսդրության խնդիրների՝ 1) *քրեական օրենսգրքերով չթույլատրված արարք կատարած յուրաքանչյուր որ բացահայտվի և քրեական օրենքով նախատեսված դեպքերում ու քրեական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով պարասխանարվության ենթարկվի*, 2) *ոչ մի անմեղ անձ հանցանքի կատարման մեջ չհասկածվի, չմեղադրվի և չդատապարտվի*, 3) *ոչ որ անօրինական կամ առանց անհրաժեշտության չենթարկվի դատավարական հարկադրանքի միջոցների, պարժի, իրավունքների և ազատությունների այլ սահմանափակման* անխտչրնդոտ իրականացմանը:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2019 9 - 10 (243-244)

**ԴԱՏԱՎԱՐ
Իշխանություն**

¹ Ст'ю Шейфер С.А., Следственные действия. Система и процессуальная форма. Монография. М., Юрид. Лит., 1981, էջ 35:
² Ст'ю Дулов А.В., Права и обязанности участников судебной экспертизы, Минск, 1962, էջ 165; Петрухин И.Л., Экспертиза как средство доказывания в советском уголовном процессе, М., 1964, էջ 37; Жбанков В.А., Понятие и процессуальное положение образцов для сравнительного исследования. Минск, 1965, էջ 71; Винберг А.И., Производные вещественные доказательства и образцы для сравнительного исследования в советском уголовном процессе, Соц. Законность, № 3, 1966, էջ 22; Грамович Г.И., Тактика использования специальных познаний в раскрытии и расследовании преступлений, Минск, 1987, էջ 32:
³ Ст'ю Долженко Н.И., Понятие образцов для сравнительного исследования и их природа

// Вестник криминалистики, Вып. 1, М., 2000, էջ 47:
⁴ Ст'ю Орлов Ю.К., Гносеологическая сущность и процессуальная форма образцов для сравнительного исследования, Труды ВНИИСЕ, Вып. 5, М., 1973, էջ 178:
⁵ Մանրամասն տե՛ս Եմգիբարյան Վ. Գ., Առանձին քննչական գործողությունների կատարման տակտիկա: Կրիմինալիստիկական տակտիկա: Գիտագործնական ձեռնարկ: Երևան, 2018թ, էջեր 601-604:
⁶ Ст'ю https://kodeksy.com.ua/ka/ugolovno_protseualnij_kodeks_ukraini/statja-245.htm:
⁷ Ст'ю https://online.zakon.kz/document/?doc_id=31575852&doc_id2=31575852#pos=321;-98&pos2=4188;-80:
⁸ Ст'ю https://www.supremecourt.gov/opinions/12pdf/12-207_d18e.pdf:
⁹ Ст'ю <https://constitutions.ru/?p=11071>:
¹⁰ Ст'ю [54](http://www.alex-lawyer.lv/ugolovnijza-</p></div>
<div data-bbox=)

konlatviirus.pdf:

¹¹ Տե՛ս http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/60fe35427754a2f7623e0432ed10d149b8efa79f/:

¹² Տե՛ս https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_ENG.pdf, Saunders v. the United Kingdom [GC], § 69; O'Halloran and Francis v. the United Kingdom [GC], § 47:

RESUME - ԱՄՓՈՓՈՒՄ

SOME ISSUES ON THE RIGHT OF THE LEGALITY OF RESTRICTION OF PHYSICAL INTEGRITY BY THE BODY CONDUCTING CRIMINAL PROCEEDINGS

V. Yengibaryan

Doctor of Legal Sciences, Professor

N. Ter-Torosyan

Chief specialist of the Legal Provision and External Relations Department of the RA Special Investigation Service

As regards the 2015 Amendments to the Constitution of the Republic of Armenia the right to physical integrity may be restricted only by law, for the purpose of state security, preventing or disclosing crimes, protecting public order, health and morals or the basic rights and freedoms of others.

There are several articles in the Criminal Procedure Code of Armenia, which establish obligation of victim, witness, suspect and accused to present the samples under his/her discretion for the comparative study upon the demand of the body conducting criminal proceedings, to be subjected to examination (expertise) upon demand of the body conducting criminal proceedings within the scope of the crime allegedly committed with respect to him/her, to be subjected to the medical investigation, upon the demand of the body conducting criminal proceedings.

These norms are declarative, because there is no certain article in the Criminal Code of Armenia, which will envisage criminal liability for not obeying legal demands of the body conducting criminal proceedings.

This scientific work is directed to the study of the aforementioned and similar problems.

Keywords: *physical integrity, samples for the comparative study, criminal liability, the body conducting criminal proceedings.*

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ О ПРАВОМЕРНОСТИ ОГРАНИЧЕНИЯ ПРАВА НА ФИЗИЧЕСКУЮ НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ОРГАНом, ОСУЩЕСТВЛЯЮЩИМ УГОЛОВНОЕ ПРОИЗВОДСТВО

В. Енгибарян

Доктор юридических наук, профессор

Н. Тер-Торосян

*Главный специалист отдела Правового обеспечения и внешних связей
Специальной следственной службы РА*

Согласно Конституции Республики Армения с изменениями 2015 года право на физическую неприкосновенность может быть ограничено только законом в целях государственной безопасности, пресечения или раскрытия преступлений, защиты общественного порядка, здоровья и нравственности или основных прав и свобод других лиц.

В Уголовно-процессуальном кодексе Республики Армения есть несколько статей, по которым предусмотрена обязанность потерпевшего, свидетеля, подозреваемого и обвиняемого предоставить имеющиеся у них образцы для сравнительного исследования по требованию органа, осуществляющего уголовное производство, подвергаться освидетельствованию по требованию органа, осуществляющего уголовное производство, по уголовному делу о предположительно совершенном в отношении

него преступлении, подвергаться амбулаторной экспертизе по требованию органа, осуществляющего уголовное производство.

Это декларативные нормы, поскольку в Уголовном кодексе Республики Армения нет ни одной статьи, которая бы предусматривала бы уголовную ответственность за неподчинение законным требованиям органа, осуществляющего уголовное производство. В данной научной статье изучаются указанные выше и другие подобные проблемы.

***Ключевые слова:** физическая неприкосновенность, образцы для сравнительного исследования, уголовная ответственность, осуществляющий уголовное производство орган.*

***Բանալի բառեր** - ֆիզիկական անձեռնմխելիություն, համեմատական հետազոտման համար նմուշներ, քրեական պարասխանավորություն, քրեական վարույթն իրականացնող մարմին:*

Վ. Ննգիբարյան - իրավաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, էլ. փոստ՝ vahe777@yahoo.com

Ն. Տեր-Թորոսյան - ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության իրավական ապահովման և արտաքին կապերի բաժնի գլխավոր մասնագետ, էլ. փոստ՝ ntertorosyan@mail.ru

Ներկայացվել է խմբագրություն՝ 14.10.2019, տրվել է գրախոսության՝ 14.10.2019, երաշխավորվել է ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի ռեկտոր, իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր Ս. Առաքելյանի կողմից, ընդունվել է տպագրության՝ 24.10.2019

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ - ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 2019 9 - 10 (243-244)